

Briselē, 2025. gada 3. oktobrī
(OR. en)

13392/25

SOC 633
ANTIDISCRIM 89
FREMP 256

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	Personu ar invaliditāti tiesību veicināšana ES: problēmas, progress un turpmākie virzieni – <i>viedokļu apmaiņa</i>

Pielikumā ir pievienota prezidentvalsts orientējoša piezīme par minēto tematu, gatavojoties viedokļu apmaiņai EPSCO padomē 2025. gada 17. oktobrī.

Personu ar invaliditāti tiesību veicināšana ES: problēmas, progress un turpmākie virzieni

Ievads

Eiropas Savienība ir dibināta, pamatojoties uz tādām vērtībām kā cilvēka cieņas ievērošana, brīvība, līdztiesība un cilvēktiesību ievērošana. Laikā, kad daudzās pasaules daļās šīs vērtības tiek arvien vairāk apšaubītas un apstrīdētas, Eiropas Savienība joprojām nelokāmi iestājas par iekļaušanu, līdztiesību un cilvēktiesību aizsardzību.

Nediskriminēšanas un vienlīdzīgu iespēju veicināšana visiem, tostarp personām ar invaliditāti, ir ne tikai nepieciešama mūsu pamatvērtību uzturēšanai, bet arī būtiska, lai sekmētu iekļaujošu izaugsmi un stiprinātu mūsu ekonomikas konkurētspēju un noturību ilgtermiņā. Iekļaujoša sabiedrība sniedz labumu ikvienam un veicina inovatīvāku, saliedētāku un produktīvāku Savienību. Tādējādi personu ar invaliditāti potenciāla pilnīga izmantošana ir ne tikai morāla atbildība, bet arī sociāla un ekonomiska prasība.

Ņemot vērā šos apsvērumus, joprojām ir būtiski veicināt personu ar invaliditāti tiesības visās politikas jomās un nodrošināt ES saistību efektīvu īstenošanu, kā izklāstīts turpmāk.

Konteksts

Personu ar invaliditāti tiesību stratēģija 2021.–2030. gadam nodrošina visaptverošu politikas satvaru, lai veicinātu personu ar invaliditāti tiesības. Stratēģija tika pieņemta 2021. gadā un atbalsta to, lai tiktu pilnībā īstenota **Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCRPD)**, kuras puses ir ES un visas dalībvalstis. Tā atspoguļo **Eiropas sociālo tiesību pīlārā** noteiktos principus, jo īpaši 3. principu (vienlīdzīgas iespējas) un 17. principu (personu ar invaliditāti iekļaušana).

Saskaņā ar minēto stratēģiju ES līmenī ir sāktas vairākas pamatiniciatīvas, tostarp:

- **Eiropas invaliditātes kartes direktīva**, kuras mērķis ir veicināt personu ar invaliditāti pārvietošanās brīvību, visā ES nodrošinot vienlīdzīgu piekļuvi īpašiem nosacījumiem un priekšrocībām, ko piedāvā personām ar invaliditāti;
- **Invaliditātes platforma**, kas nodrošina forumu sadarbībai un paraugprakses apmaiņai starp dalībvalstīm, pilsonisko sabiedrību un ES iestādēm invaliditātes jomā;
- resursu centrs *AccessibleEU*, kas veicina informācijas un labas prakses piemēru apmaiņu piekļūstamības jomā dažādās nozarēs; un
- **norādījumi par personu ar invaliditāti neatkarīgu dzīvi un iekļaušanu sabiedrībā ES finansējuma kontekstā**, tostarp ieteikumi, kā uzlabot sabiedrībā balstītu atbalstu un deinstitucionalizāciju.

Problēmas

Lai gan šie centieni nozīmē ievērojamu progresu, joprojām pastāv būtiski šķēršļi. Visā Eiropas Savienībā personas ar invaliditāti joprojām saskaras ar strukturāliem un plaši izplatītiem šķēršļiem un diskrimināciju dažādās dzīves jomās, tostarp izglītības, nodarbinātības, piekļuves pakalpojumiem un neatkarīgas dzīves jomā. Pēdējo piecu gadu laikā vairākās dalībvalstīs ir biežāk ziņots par pašnorādītu diskriminācijas pieredzi (Eiobarometrs ¹). Vienlaikus to personu ar invaliditāti skaits, kuras dzīvo institucionālā vidē, pēdējo desmit gadu laikā nav būtiski samazinājies vai dažos gadījumos ir pat palielinājies (Eurofound ²), kas liecina par pastāvīgiem šķēršļiem iekļaujošu un piekļūstamu sabiedrībā balstītu atbalsta sistēmu īstenošanai. Dažas personas ar invaliditāti, kurām bieži vien ir ierobežota vai atņemta tiesībspēja un rīcībspēja, joprojām saskaras ar juridiskiem šķēršļiem. Neraugoties uz panākto progresu, joprojām ir problemātiski nodrošināt efektīvu piekļuvi informācijai, produktiem un pakalpojumiem. Personu ar invaliditāti līdzdalībai demokrātiskajā procesā šķēršļus rada tiesībspējas un rīcībspējas ierobežojumi, kā arī ierobežota piekļūstamība.

Turklāt personas ar invaliditāti joprojām ir ievērojami nepietiekami pārstāvētas darba tirgū: 2024. gadā personu ar invaliditāti nodarbinātības atšķirība sasniedza 24 procentpunktus, un vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem nodarbināts bija aptuveni 51 % personu ar invaliditāti, salīdzinot ar 75 % personu bez invaliditātes (sociālo rezultātu pārskats). Turklāt personas ar invaliditāti joprojām ir pakļautas ievērojami augstākam nabadzības vai sociālās atstumtības riskam, salīdzinot ar personām bez invaliditātes (Eurostat, EU-SILC).

¹ Eiobarometra speciālaptauja Nr. 535, 2023. gada aprīlis–maijs, “Diskriminācija Eiropas Savienībā” (*Discrimination in the European Union*), [Diskriminācija Eiropas Savienībā – 2023. gada decembris – Eiobarometra aptauja](#).

² Eurofound (2024), “Virzība ceļā uz neatkarīgu dzīvi un sociālo iekļaušanu Eiropā” (*Paths towards independent living and social inclusion in Europe*), Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga.

Papildus pastāvīgajām problēmām praksē joprojām pastāv nepilnības arī ES tiesību aktos diskriminācijas apkarošanas jomā, tostarp attiecībā uz diskrimināciju, kuras pamatā ir invaliditāte. Notiekošās sarunas par ierosināto **horizontālo vienlīdzīgas attieksmes direktīvu**, ar ko nāca klajā 2008. gadā, joprojām kavējas, jo ir grūtības izpildīt vienprātības prasību.

Viedokļu apmaiņas mērķis

Šīs problēmas uzsver nepieciešamību stiprināt politikas īstenošanu un reformas ES un valstu līmenī, kā arī pastāvīgu dialogu politiskā līmenī. Pašlaik tas ir īpaši svarīgi, jo 2025. gads ir stratēģijas īstenošanas laikposma viduspunkts. Tagad ir īstais brīdis, lai novērtētu progresu un paātrinātu rīcību.

Tādēļ ministri tiek aicināti izvērtēt progresu, kas panākts Personu ar invaliditāti tiesību stratēģijas 2021.–2030. gadam laikposma pirmajā pusē (2021.–2025. gadā), apzināt progresu un atlikušos šķēršļus un apspriest iespējamās darbības personu ar invaliditāti tiesību veicināšanai. Šīs atziņas būtu jāizmanto kā pienesums stratēģijas laikposma otrajā pusē, atbalstot pastāvīgos centienus virzīt uz priekšu darbu šajā svarīgajā politikas jomā gan ES, gan valstu līmenī.

Ņemot vērā minēto, ministri tiek aicināti atbildēt uz šādiem jautājumiem:

- 1. Kādi, jūsuprāt, ir vissvarīgākie pasākumi un politikas instrumenti, ar kuriem vēl vairāk veicināt personu ar invaliditāti tiesības? Kurās jomās problēmas ir visneatliekamākās?*
- 2. Kādām vajadzētu būt galvenajām prioritātēm Personu ar invaliditāti tiesību stratēģijas laikposma otrajā pusē (2025.–2030. gadā)? Kā stratēģija var efektīvāk atbalstīt valstu reformas un ar invaliditāti saistītu tiesību aktu un politikas virzienu īstenošanu?*